



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 633/2021-19

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Mgr. Dávidom Štefankom, advokátom Povožnícka 18, Bratislava, proti rozsudku Okresného súdu Malacky č. k. 5C/212/2014 zo 17. mája 2018 a proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 6Co/65/2019 z 25. novembra 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 12. apríla 2021 domáha vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 12 ods. 2, čl. 19 ods. 2, čl. 33, čl. 42, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 10 ods. 2, čl. 33 ods. 1, čl. 36 ods. 1 a čl. 37 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1, čl. 14 a čl. 24 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 2 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom všeobecných súdov v civilnom spore. Okrem toho žiada finančné zadosťučinenie 30 000 eur a zrušenie oboch rozsudkov s tým, že vec sa vráti okresnému súdu na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovateľ bol zapísaný do nultého ročníka na základnej škole a potom navštevoval bežnú triedu prvého ročníka. V roku 2006 podstúpil dve psychologické diagnostické vyšetrenia, ktoré odporúčali preradiť ho do druhého ročníka špeciálnej triedy. Na základe vyplneného formulára matkou sťažovateľa so žiadosťou o preradenie sťažovateľa do špeciálnej triedy bol od školského roka 2006 – 2007 prijatý do špeciálnej triedy. Ďalšie psychologické vyšetrenia absolvoval v roku 2009 a v roku 2011 so záverom, že úroveň všeobecných rozumových schopností sa pohybuje v pásme ľahkej mentálnej retardácie s výraznými problémami s písaním a čítaním. Záver z ďalšieho

vyšetrenia v roku 2011 bol, aby ostal v špeciálnej triede, ale s rozšírenými učebnými osnovami, čo by mu dopomohlo dosiahnuť nižšie stredné vzdelanie.

3. Sťažovateľ sa žalobou zo 14. júla 2014 proti základnej škole a Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky domáhal určenia, že základná škola ho preradením do špeciálnej triedy diskriminovala ako príslušníka rómskeho etnika a že zároveň bolo porušené jeho právo na rešpektovanie súkromného života. Okresný súd žalobu sťažovateľa zamietol. Vyhodnotil, že základná škola nijako nemala možnosť ovplyvniť existujúcu právnu úpravu a ani zistené schopnosti žalobcu. Podľa názoru súdu sťažovateľ nepredložil dôkazy, z ktorých je možné usúdiť, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania naozaj došlo. Okresný súd zdôraznil, že ani sťažovateľom namietaná segregácia nepripadá do úvahy, keďže základná škola je čisto rómskou školou a skutočnými dôvodmi pre zaradovanie žiakov do procesu vyučovania, ako to bolo aj v prípade žalobcu, sú schopnosti detí, a nie iné dôvody, a už vôbec nie dôvody diskriminačné. V konaní vypočutí svedkovia potvrdili, že v procese testovania žiakov pri zisťovaní ich schopností nehrá žiadnu rolu to, či ide o rómske dieťa alebo iné dieťa. Okresný súd dodal, že v prípade sťažovateľova išlo o komplikovanú osobnosť a spôsobil mnohé problémy pedagogickým pracovníkom zapojeným do jeho vzdelávania a aj jeho spolužiakom. Okresný súd preto vyhodnotil, že v prípade sťažovateľa, u ktorého bola opakovane zisťovaná jeho intelektová a vedomostná úroveň, a to za aktívnej účasti jeho rodičov, nedošlo k diskriminácii.

4. Sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu odvolanie a krajský súd rozhodol o odvolaní sťažovateľa namietaným rozsudkom tak, že rozsudok okresného potvrdil. Krajský súd uviedol, že sťažovateľ bol do špeciálnej triedy preradený na základe dvoch odborných psychologických vyšetrení vykonaných v súlade so zákonom a so súhlasom rodičov, a nie na základe svojvôle a diskriminačného postupu žalovaných. Krajský súd zobral do úvahy aj to, že z vykonaného dokazovania vyplynulo, že sťažovateľ mal v škole problematické správanie, čo samo osebe muselo byť prekážkou pokračovania jeho školskej dochádzky v bežnej triede pre vážne poruchy v správaní. Krajský súd rovnako skonštatoval, že štúdium na učilišti nedokončil z dôvodu, že sa mu študovať nechcelo, a nie z dôvodu, že by jeho zaradenie do špeciálnej triedy malo negatívne ovplyvniť jeho ďalšie štúdium. Krajský súd uviedol, že bolo len na sťažovateľovi, ako naloží s možnosťami, ktoré mu školský systém poskytuje. Krajský súd preto vyhodnotil, že sťažovateľ nepredložil žiaden dôkaz, ktorým by preukázal, že sa s ním zaobchádzalo menej priaznivo ako s inými žiakmi, ktorí nie sú príslušníkmi jeho etnika, a preto argumentácia týkajúca sa prenesenia dôkazného bremena na žalovaných nie je na mieste s tým, že aj napriek tomu žalovaní listinnými dôkazmi a výsluchmi svedkov preukázali, že k diskriminačnému konaniu vo vzťahu k sťažovateľovi nedošlo.

III.

5. Sťažovateľ namieta, že jeho preradením do špeciálnej triedy bolo porušené jeho právo na vzdelanie, pretože mu bolo odopreté nadobudnúť vzdelanie štandardnej kvality na základnej škole a okresný súd ani krajský súd neposkytli jeho porušenému právu ochranu. Sťažovateľ uvádza, že v čase jeho zaradenia do nulte a následne špeciálnej triedy sa nachádzal až v dvojitej zraniteľnej pozícii – jednak ako maloletý a jednak ako príslušník rómskej menšiny. Preto namieta aj porušenie zákazu diskriminácie z dôvodu jeho príslušnosti k etnickej skupine.

6. Sťažovateľ poukázal na to, že okresný súd, ako aj krajský súd prehliadli viaceré závažné skutočnosti, ktoré nasvedčujú porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania, a nevysporiadali sa s viacerými právnymi argumentmi sťažovateľa, čím mu neposkytli ochranu pred diskrimináciou. Sťažovateľ sa takisto domnieva, že okresný súd ani krajský súd dostatočne neodôvodnili svoje rozsudky, a namieta tiež neprimeranú dĺžku konania v jeho veci.

7. Sťažovateľ je toho názoru, že rozhodnutie o jeho preradení predstavuje aj zásah do jeho práva na rešpektovanie súkromného života, pretože toto právo zahŕňa aj právo na identitu a osobný rozvoj. Sťažovateľ napokon namieta aj viaceré skutočnosti týkajúce sa psychologických vyšetrení, ich frekvenciu, to, kým boli vykonané, pre aký účel, a ďalšie skutkové okolnosti súvisiace s jeho preradením do špeciálnej triedy.

IV.

8. Napadnutý rozsudok okresného súdu bol predmetom súdneho prieskumu realizovaného krajským súdom na základe sťažovateľom podaného odvolania. Konanie o odvolaní bolo skončené rozsudkom krajského súdu. Právomoc krajského súdu rozhodnúť o odvolaní sťažovateľa vylučuje právomoc ústavného súdu. Preto bola sťažnosť v rozsahu proti rozsudku okresného súdu podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietnutá z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie.

9. Ústavný súd poukazuje na to, že vo veciach, ktoré patria do právomoci všeobecných súdov, nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou (IV. ÚS 339/2013). Kompetencie ústavného súdu nenahrádzajú postupy a rozhodnutia všeobecných súdov a nepoužívajú sa ani na skúmanie namietanej vecnej nesprávnosti. Kritériom na rozhodovanie ústavného súdu musí byť najmä intenzita, akou malo byť zasiahnuté do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou zaručených základných práv a slobôd, a v spojitosti s tým zistenie, že v okolnostiach daného prípadu ide o zásah, ktorý zjavne viedol k porušeniu, resp. odopretiu základných práv alebo slobôd (IV. ÚS 238/07). Napriek tomu, že vo vzťahu k rozhodnutiu okresného súdu nie je daná právomoc ústavného súdu, závery krajského súdu treba posúdiť v súvislosti s rozhodnutím okresného súdu, o ktorého správnosti rozhodoval krajský súd na odvolanie sťažovateľa.

10. V antidiskriminačných sporoch musí všeobecný súd najprv ustáliť, či došlo ku konaniu (opomenutiu), ktoré je podľa žalobcu diskriminačné. V prípade, ak je toto skutkové zisťovanie pozitívne, vyvstáva druhá otázka z hľadiska poskytovanej súdnej ochrany podstatná, a to či konanie (opomenutie), ku ktorému došlo, napĺňa znaky diskriminácie. Na základe kladnej odpovede na túto otázku je potom povinnosťou súdu skúmať, či žalovaný unesie dôkazné bremeno vo vzťahu k neporušeniu zásady rovnakého zaobchádzania. Popísaná metodológia okrem iného znamená, že ak hneď v úvode svojho rozhodovacieho procesu konajúci súd dospeje k záveru, že žalobcom tvrdené konanie sa nepreukázalo, potom jedinou možnou odpoveďou na druhú otázku je, že k diskriminácii nedošlo, a následne z hľadiska poskytovanej súdnej ochrany ani nie je podstatné, či žalovaný svoje dôkazné bremeno podľa § 11 ods. 2 antidiskriminačného zákona uniesol.

11. V posudzovanom prípade bolo vzhľadom na žalobnú argumentáciu sťažovateľa prvoradou úlohou okresného súdu ustáliť, na základe čoho základná škola zaradovála žiakov do špeciálnej triedy a ako prebiehali psychologické vyšetrenia, ktoré boli podkladom na rozhodnutie o tom, aká

d'alšia výučba je vhodná pre konkrétneho žiaka. Až potom prichádzalo do úvahy právne hodnotenie o prípadnom naplnení podmienok podľa § 2a ods. 2 antidiskriminačného zákona. Okresný súd v tejto otázke skutkovo uzavrel, že žiaci sú do procesu vyučovania zaraďovaní na základe ich schopností a v konaní vypočutí svedkovia potvrdili, že pri testovaní žiakov s cieľom zisťovania ich schopností nehrá žiadnu úlohu to, či ide o rómske dieťa alebo iné dieťa.

12. V popísaných okolnostiach sťažovateľ iba opakoval, že bol diskriminovaný z dôvodu jeho príslušnosti k etnickej skupine, keď bol preradený do špeciálnej triedy, a tým bolo porušené aj jeho právo na vzdelanie. Z odôvodnenia rozsudku krajského súdu však vyplýva, že sťažovateľ bol do špeciálnej triedy preradený na základe dvoch odborných psychologických vyšetrení vykonaných v súlade so zákonom a s následným súhlasom rodičov, a nie na základe svojvôle základnej školy. Tvrdenie sťažovateľa bez ďalších dôkazných návrhov, prípadne bez ďalšej logickej skutkovej argumentácie nie je spôsobilé účinne spochybníť skutkové závery okresného a krajského súdu založené na listinných dôkazoch výsluchoch svedkov. Preto potom skutkový záver krajského súdu, podľa ktorého sa žalovaní diskriminačného konania vo vzťahu k sťažovateľovi nedopustili, je pre naplnenie ústavných požiadaviek na kvalitu odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu postačujúci. Všeobecné sudy dostatočne zistili skutkový stav a zhodnotili, že sťažovateľovo preradenie do špeciálnej triedy, ako aj všetky psychologické vyšetrenia boli vykonané v súlade so zákonom a pri preradovaní do špeciálnych tried zohrávali úlohu iba schopnosti deti, rovnako, ako aj pri ich psychologických vyšetreniach. Vzhľadom na to ústavný súd ústavnú sťažnosť v časti namietaného práva na vzdelanie v zmysle čl. 42 ústavy, v zmysle čl. 33 ods. 1 listiny a čl. 2 dodatkového protokolu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

13. Krajský súd dospel zhodne s okresným súdom k záveru, že ku konaniu, ktoré podľa tvrdenia sťažovateľa malo byť základom diskriminácie a následne aj porušenia zásady rovnakého zaobchádzania, ani nedošlo. Preto potom ďalšie nadväzujúce otázky súvisiace s uplatňovaním antidiskriminačného zákona prestali byť otázkami podstatnými v miere, ktorá by si na základe požiadaviek plynúcich z čl. 12 ods. 2 a čl. 33 ústavy a v zmysle čl. 14 dohovoru v spojení s čl. 2 dodatkového protokolu a čl. 8 dohovoru vyžadovala na ne odpovedať. Fakt, či okresný súd a krajský súd na tieto ďalšie otázky napokon odpovedali alebo neodpovedali, je z hľadiska ústavného irelevantný. Námietky, ktorými sťažovateľ argumentoval v prospech tvrdeného porušenia zákazu diskriminácie, sú nedôvodné. Oba všeobecné sudy potom neboli postavené pred riešenie nadväzujúcej otázky rozdelenia dôkazného bremena v konaní. Ak totiž sťažovateľ nepreukázal skutočnosti, z ktorých by bolo možné dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo, potom v konaní nevznikla potreba skúmania, či žalovaný uniesol svoje dôkazné bremeno. Vzhľadom na to bola ústavná sťažnosť v časti namietaného porušenia práva v zmysle čl. 12 ods. 2 a čl. 33 ústavy a v zmysle čl. 14 dohovoru v spojení s čl. 2 dodatkového protokolu a čl. 8 dohovoru odmietnutá ako zjavné neopodstatnená podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

14. Sťažovateľ ďalej namieta, že bolo porušené jeho právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie tým, že rozsudok krajského súdu nie je dostatočne odôvodnený. K tomu ústavný súd uvádza, že odôvodnenie napadnutého odvolacieho rozsudku spĺňa kritériá kladené naň základným právom na súdnu ochranu a právom na spravodlivé súdne konanie. Sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti nevysvetlil, ktoré jeho stanovisko krajský súd pri rozhodovaní nevzal do úvahy.

Vzhľadom na to ústavný súd ústavnú sťažnosť aj v tejto jej časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

15. V relácii k ďalším namietaným porušeniam práv sťažovateľ nepredniesol žiadne dôvody vyznačujúce sa spätosťou s okolnosťami jeho prípadu a z odôvodnenia sťažnosti nevyplýva žiadna potenciálna väzba na ním vymenované základné práva, ktorých porušenie namieta. Preto ústavná sťažnosť bola ako celok odmietnutá podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

16. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde pripája k tomuto rozhodnutiu odlišné stanovisko sudca Peter Straka, ktoré sa týka výroku a odôvodnenia rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. novembra 2021

Robert Šorl
predseda senátu